

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાત હાઈકોર્ટમાં

લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં.૮૬૨/૨૦૧૩,

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નં.૧૭૯૫૩/૨૦૧૧ માં

સાથે

સિવિલ એપિલિકેશન નં.૬૯૩૨/૨૦૧૩,

લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નં. ૮૬૨/૨૦૧૩ માં

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી વિજય મનોહર સહાય

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે.જે. ઠાકર

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?
૨	રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?

૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?
૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ, ૧૯૫૦ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?
૫	શું સિવિલ જજને પરિપત્રિત કરવામાં આવે કે કેમ?

=====

ગુજરાત રાજ્ય, સચિવ મારફતે અને ૧....અપીલકર્તા(ઓ)

વિરુદ્ધ

ઇન્ડિયન રેયોન (આદિત્ય બિરલા ગ્રુપો લિ.નું એક યુનિટ)....સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તાઓ તરફે શ્રી પી.કે. જાની, ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર

સામાવાળા નં. ૧ તરફે તન્ના એસોસિએટ્સ વતી શ્રી ભાવદત્ત એચ. ભટ્ટ સાથે શ્રી ભાસ્કર પી. તન્ના, સિનિયર વકીલ

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી વિજય મનોહર સહાય

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે.જે. ઠાકર

તારીખ: ૦૬/૦૩/૨૦૧૪

મૌખિક ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે.જે. ઠાકર)

૧. જ્યારે આ કેસની સુનાવણી કરવામાં આવી હતી, ત્યારે બંને વિદ્વાન વકીલો આ લેટર્સ પેટન્ટ અપીલના આખરી નિકાલ માટે સંમત થયા છે, કારણ કે સ્પેશ્યલ સિવિલ એપ્લિકેશન વિદ્વાન સિંગલ જજ સમક્ષ પેઝિંગ છે.

૨. આ આંતરિક-અદાલતી અપીલ દ્વારા, વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ વચગાળાના હુકમથી રાજ્ય વ્યથિત થયેલ છે. તારીખ ૯.૪.૨૦૧૩ ના સદર હુકમનો મુખ્ય ભાગ નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૨૬મી જૂન, ૨૦૧૩ ના રોજ પરત આવવાપાત્ર રૂલ. અગાઉ મંજૂર કરવામાં આવેલ વચગાળાની રાહત, હાલની પિટિશનની આખરી સુનાવણી અને નિકાલ સુધી ચાલુ રહેશે.”

૩. હાલના કેસની ટૂંકમાં હકીકતો એવી છે કે અહીંના સામાવાળા એક પબ્લિક લિમિટેડ કંપની છે અને હિરણ નદીની નજીક એક કૂવો ધરાવે છે. નહેર અધિકારી તરીકે કાર્યપાલક ઇજનેર, સિંચાઈ વિભાગ, જૂનાગઢ દ્વારા એવું જણાયું હતું કે

સદર ફૂવો કે જેમાંથી સામાવાળા-કંપની ઔદ્યોગિક હેતુ માટે પાણી મેળવી રહી છે તે હિરણ-૨ ડેમથી ૩૩૨ મીટર દૂર અને હિરણ નદીના નીચાણવાળા વિસ્તારની જમણી બાજુથી ૩૯.૨૦ મીટર દૂર છે અને તેથી, ધ બોમ્બે ઇરીગેશન એક્ટ, ૧૮૭૯ ની કલમ ૪૮(એ)(૧) હેઠળ, કાર્યપાલક ઇજનેર દ્વારા જારી કરાયેલ તારીખ ૯મી જાન્યુઆરી, ૨૦૦૪ ના પત્રવ્યવહાર દ્વારા, સામાવાળા-કંપનીને ફૂવામાંથી પાણીના વપરાશ પેટે પાણીના શુલ્કની ચૂકવણી કરવા માટે જણાવવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ, કંપની, જે અહીં સામાવાળા છે, તેણે કલેક્ટર, જૂનાગઢ સમક્ષ ધ બોમ્બે ઇરીગેશન એક્ટની કલમ ૬૭ હેઠળ અપીલ દાખલ કરેલ. જોકે, તારીખ ૨૭મી મે, ૨૦૦૪ ના હુકમ દ્વારા, કલેક્ટર જૂનાગઢે આ બાબતમાં નવો નિર્ણય લેવા માટે કેસ કાર્યપાલક ઇજનેરને પરત મોકલી આપ્યો. ઉપરોક્ત બાબત બાદ, કાર્યપાલક ઇજનેરે, તારીખ ૧૧.૬.૨૦૦૭ ના હુકમ દ્વારા એવી અસરનો હુકમ પસાર કર્યો કે જે ફૂવામાંથી સામાવાળા-કંપની પાણી મેળવી રહી છે તે સદર નદીમાંથી ઝમણાનું પાણી મેળવી રહી છે અને બિન-સિંચાઈ (ઔદ્યોગિક) હેતુ માટે પાણીનો ઉપયોગ કરી રહી છે અને તેથી ધ બોમ્બે ઇરીગેશન એક્ટ, ૧૮૭૯ ની કલમ ૪૮(એ) હેઠળ પાણીના શુલ્કની વસૂલાત કરવાનો હુકમ કર્યો.

૪. કાર્યપાલક ઇજનેર, સિંચાઈ વિભાગ, જૂનાગઢ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૧.૬.૨૦૦૭ નો ઉપર સંદર્ભિત હુકમ સામાવાળા-કંપની દ્વારા કલેક્ટર, જૂનાગઢ સમક્ષ ધ બોમ્બે ઇરીગેશન એક્ટ, ૧૮૭૯ ની કલમ ૬૭ હેઠળ

પડકારવામાં આવ્યો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તારીખ ૧૬.૧૦.૨૦૦૯ ના હુકમ દ્વારા, કલેક્ટર, જૂનાગઢ દ્વારા ઉપર સંદર્ભિત અપીલ સામાવાળા-કંપનીની તરફેણમાં મંજૂર કરવામાં આવી છે.

૫. ત્યારબાદ, કલેક્ટર, જૂનાગઢ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ ઉપરોક્ત હુકમને તેના નર્મદા જળ સંપત્તિ, પાણી પુરવઠા અને કલ્પસર વિભાગ તથા ગુજરાત રાજ્ય મારફતે રાજ્ય સરકાર દ્વારા ધ્યાને લેવામાં આવ્યો હતો અને સામાવાળા-કંપની તેમજ તમામ પક્ષકારો એટલે કે કાર્યપાલક ઈજનેર, અધીક્ષક ઈજનેર અને નાયબ કાર્યપાલક ઈજનેરને ધ બોમ્બે ઈરીગેશન એક્ટ, ૧૮૭૯ ની કલમ ૬૭ હેઠળ તારીખ ૨૧.૧૧.૨૦૧૧ ની એક સંયુક્ત કારણદર્શક નોટીસ એ કારણ દર્શાવવા માટે જારી કરવામાં આવી હતી કે કલેક્ટર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૬.૧૦.૨૦૦૯ નો હુકમ શા માટે રદ ન કરવો અથવા બહાલ કરવો, અને તેના દ્વારા સામાવાળા કંપની અને તમામ પક્ષકારોને વિશેષ સચિવ (જળ સંપત્તિ) સમક્ષ લેખિત રજૂઆત સાથે ઉપસ્થિત રહેવા જાણ કરવામાં આવી હતી. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ઉપરોક્ત નોટીસ બાદ, અગાઉની કારણદર્શક નોટીસના સંબંધમાં થોડો વધુ સમય આપવામાં આવ્યો હતો અને તેના દ્વારા, તારીખ ૩૦.૧૧.૨૦૧૧ ની નવી/સુધારેલી કારણદર્શક નોટીસ જારી કરવામાં આવી હતી.

૬. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે રાજ્ય સરકાર દ્વારા જારી કરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત તારીખ ૨૧.૧૧.૨૦૧૧ ની કારણદર્શક નોટીસ વિરુદ્ધ, સામાવાળા

કંપનીએ ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ ઉપર સંદર્ભિત સ્પેશ્યલ સિવિલ એપિલિકેશન દ્વારા પડકાર ફેંક્યો છે, જેમાં અન્ય બાબતો સાથે એવી અસરની દલીલ કરવામાં આવી છે કે “કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, ગુજરાત સરકારના મહેસૂલ વિભાગે એ જોવાની જરૂર હતી કે કલેક્ટરે અર્ધ-ન્યાયિક એપેલેટ સત્તામંડળ તરીકે યોગ્ય રીતે કાર્ય કર્યું હતું કે નહીં અને અત્યંત દૂરના વિચારમાં પણ સિંચાઈ વિભાગની સત્તા અને અધિકારક્ષેત્ર હોઈ શકે નહીં કે જે આ મુદ્દા અંગેનો પ્રથમ ફરિયાદકર્તા છે. ફરીથી, અગાઉ જણાવ્યા મુજબ, જો કલેક્ટરે કાયદા અનુસાર કાર્ય કર્યું હોય, તો સરકારના કોઈપણ વિભાગ દ્વારા દખલગીરી કરવાનો પ્રશ્ન અસ્થાને હતો અને છે. કલેક્ટર દ્વારા આપવામાં આવેલ યોગ્ય અને ન્યાયી નિર્ણયમાં સરકારનો કોઈપણ વિભાગ દખલ કરી શક્યો હોત કે કેમ તે શંકાસ્પદ છે. એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે કલેક્ટર રાજ્ય સરકારના પ્રતિનિધિ તરીકે કાર્ય કરે છે, અને તેથી, રાજ્ય સરકારના કોઈપણ વિભાગ માટે આ બાબતની પુનઃ સુનાવણી કરવી, ચુકાદાનો સ્વીકાર કરવો અથવા ચુકાદાને રદ કરવો તે માન્ય નથી કારણ કે સરકાર દ્વારા ‘નિયંત્રણ અને દેખરેખ’ દ્વારા તે અભિપ્રેત નથી.”

૭. સદર સ્પેશ્યલ સિવિલ એપિલિકેશનનો એપેલેટ સત્તાવાળાઓ દ્વારા વિરોધ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અન્ય બાબતો સાથે એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કારણદર્શક નોટીસ સામે પિટિશન ટકવાપાત્ર નથી અને આખરી નિર્ણાયક ચુકાદો આપવાનો હજુ બાકી છે. જોકે, એવી અસરની દલીલ પણ કરવામાં આવી

છે કે ધ બોમ્બે ઈરીગેશન એક્ટ, ૧૮૭૯ ની કલમ ૬૭, રાજ્ય સરકારને કલેક્ટરની કાર્યવાહી અને તેના હુકમ પર દેખરેખ અને નિયંત્રણ રાખવાની સંપૂર્ણ સત્તા આપે છે.

૮. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે બાબતની સુનાવણી કર્યા પછી, વિદ્વાન સિંગલ જજે રૂલ જારી કર્યો છે, અને તેના દ્વારા, અગાઉ મંજૂર કરાયેલ વચગાળાની રાહતની પુષ્ટિ કરી છે અને અવલોકન કર્યું છે કે અગાઉ મંજૂર કરાયેલ વચગાળાની રાહત, હાલની પિટિશનની આખરી સુનાવણી અને નિકાલ સુધી ચાલુ રહેશે, જે આ લેટર્સ પેટન્ટ અપીલમાં વાદગ્રસ્ત છે.

૯. આનાથી રાજ્ય વ્યથિત થયેલ છે, વચગાળાના તબક્કે, જ્યારે કાનૂની વિવાદ પેન્ડિંગ છે, ત્યારે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ અસાધારણ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે, જોકે તેનો વ્યાપ અને મહત્વ વિશાળ છે પરંતુ તે આવી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે યોગ્ય સાવચેતી રાખવાની અદાલતો પર વધુ મોટી જવાબદારી પણ લાદે છે. અમે ઉકેલ શોધવા માટે ઉજાગરા કર્યા છે, ભાગ્યે જ સમાજ એવી પરિસ્થિતિઓમાં ન્યાયાધીશો જે માનસિક અને મનોવૈજ્ઞાનિક આઘાતમાંથી પસાર થાય છે તેની પરવા કરે છે અથવા જાણે છે, ખાસ કરીને, જ્યારે તેમને જાહેર તિજોરી અને જાહેર અથવા ખાનગી અધિકારોને સ્પર્શતા મુદ્દાનો નિર્ણય કરવા માટે બોલાવવામાં આવે છે. આ એ સુનિશ્ચિત કરવા માટે છે કે વચગાળાના તબક્કે સત્તાના ઉપયોગ માટે દર્શાવવામાં આવેલા સિદ્ધાંતોનું અપમાન ન થાય અને ન્યાયિક વિવેકબુદ્ધિના

અયોગ્ય ઉપયોગનો કોઈ પ્રસંગ ન બને તે જોવાનું છે. નિયંત્રણો સ્વયં લાદવામાં આવ્યા છે જેથી વચગાળાના નિર્દેશ દ્વારા, આખરી તબક્કે જે અરજ મંજૂર કરી શકાતી હોય, તેનો નિકાલ થઈ જાય અને કંઈપણ નિર્ણય કરવાનું બાકી ન રહે.

૧૦. વિદ્વાન ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર શ્રી પી.કે. જાનીએ રજૂઆત કરી છે કે વિદ્વાન સિંગલ જજ એ હકીકતની કદર કરવામાં નિષ્ફળ ગયા છે કે સ્પેશ્યલ સિવિલ એપ્લિકેશન માત્ર કારણદર્શક નોટીસ જારી કરવા સામે જ દાખલ કરવામાં આવી છે. કાયદાનો સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે કારણદર્શક નોટીસ સામેની કાર્યવાહી અપરિપક્વ સ્વરૂપની હોય છે, અને તેથી, સામાન્ય રીતે, રિટ પિટિશન સ્વીકારી શકાય નહીં. તદુપરાંત, જ્યારે રાજ્ય સરકારે વિષયવસ્તુના સંબંધમાં કોઈ આખરી નિર્ણય લીધો નથી, ત્યારે હાલમાં રાજ્ય સરકાર દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહીમાં વિદ્વાન સિંગલ જજ તરફથી દખલગીરી કરવી યોગ્ય રહેશે નહીં, જે કાયદાની જોગવાઈઓ અનુસાર છે.

૧૧. વિદ્વાન ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર શ્રી જાનીએ વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા ધ બોમ્બે ઇરીગેશન એક્ટ, ૧૮૭૯ ની કલમ ૬૭ નું કરવામાં આવેલ અર્થઘટન અને રાજ્ય સરકાર પોતે પોતાના જ કેસમાં ન્યાયાધીશ બની શકે નહીં તેવા કારણોસર સ્ટે આપવો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ધ બોમ્બે ઇરીગેશન એક્ટ, ૧૮૭૯ ની કલમ ૬૭ ના નિયંત્રણો પૂરતા પ્રમાણમાં વિશાળ છે અને વિભાગના પ્રિન્સિપલ સેક્રેટરી કાયદાના આદેશ હેઠળ છે કે તેઓ જુએ કે ગુજરાત ઇરીગેશન એક્ટ હેઠળ, કલેક્ટરના હુકમો ચકાસણીને આધીન

છે, અને તે, ચકાસણીના તબક્કે છે, અને સામાવાળા-કંપની કારણદર્શક નોટીસ સામે આ કોર્ટ સમક્ષ આવી છે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે જો કોઈ કેસમાં, કલેક્ટરે કરદાતાની વિરુદ્ધ ભૂલભરેલી રીતે કેસનો નિર્ણય કર્યો હોય, તો તેવા સંજોગોમાં ઠગજી સત્તાવાળાઓ પાસે ધ બોમ્બે ઇરીગેશન એક્ટ, ૧૮૭૯ ની કલમ ૬૭ હેઠળ સદર કાર્યવાહીનું અવલોકન કરવાની સત્તા નિહિત હશે. એવું નથી કે એ જ સત્તામંડળ બાબતની સમીક્ષા કરી રહ્યું છે.

૧૨. શ્રી જાનીએ વધુમાં એવી દલીલ કરી હતી કે કારણદર્શક નોટીસના તબક્કે રિટ પિટિશન પોતે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ ટકવાપાત્ર નહોતી, કારણ કે તે અપરિપક્વ હતી અને વચગાળાની રાહત એવી છે કે તેણે કાયદાકીય આદેશને નકારી કાઢ્યો છે. તેમણે કાયદાની જોગવાઈઓ પર આધાર રાખ્યો છે અને એવી દલીલ કરી છે કે આંતરિક વ્યવસ્થા ત્યાં રહેલી છે, અને તેથી, વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવેલી વચગાળાની રાહતમાં લેટર્સ પેટન્ટની કલમ ૧૫ હેઠળ આ લેટર્સ પેટન્ટ અપીલમાં દખલગીરી જરૂરી છે, અને મૌખિક રજૂઆતો અને અપીલની મેમો બંનેમાં, તેમણે ઉઠાવેલા તમામ કારણો પર તેમની રજૂઆતોને સમર્થન આપવા માટે નીચેના અધિકૃત ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે.

૧. ૨૦૧૨(૦) જી.એલ.એચ.ઇ.એલ.-એચ.સી. ૨૨૮૨૮૪ (બજરંગ ઓઈલ મિલ્સ, તેના ભાગીદારો મારફતે, જયેશકુમાર વિ. રાજકોટ ડિસ્ટ્રિક્ટ કોઓપરેટિવ બેંક લિમિટેડ),

૨. ૨૦૧૩(૦) જી.એલ.એચ.ઈ.એલ.-એચ.સી. ૨૨૯૬૮૬ (હીરાલાલ એલ. પટેલ વિ. સ્નેહલબેન ભરતભાઈ પટેલ)

૧૩. સામાવાળા-કંપની તરફે ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી ટનાએ પ્રાથમિક વાંધો ઉઠાવ્યો છે કે (૧) સિંચાઈ વિભાગ પોતે જ એક ફરિયાદકર્તા હતો અને હવે તેણે નોટીસ જારી કરી છે, અને તેથી, નિર્દેશો આપવામાં આવ્યા હતા, અને; (૨) લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ ટકવાપાત્ર નથી કારણ કે વાદગ્રસ્ત હુકમ એ ચુકાદો નથી પરંતુ એક હુકમ છે અને તે લેટર્સ પેટન્ટની કલમ ૧૫ ના દાયરામાં આવતો નથી અને વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા વ્યક્ત કરવામાં આવેલ અભિપ્રાય કામચલાઉ છે અને પિટિશન વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા તારીખ ૧૨.૩.૨૦૧૪ ના રોજ દલીલો માટે નિયત કરવામાં આવી છે, અને તેથી, આ કોર્ટે આ અપીલ સ્વીકારવી જોઈએ નહીં. સામાવાળા તરફે વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી ટનાએ ઉપરોક્ત રજૂઆતોને સ્પષ્ટ કરવા માટે નીચેના અધિકૃત ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે.

૧. (૧૯૮૧) ૪ એસ.સી.સી. ૮ (શાહ બાબુલાલ ખીમજી વિ. જયાબેન ડી. કાનિયા અને અન્ય)

૨. (૧૯૭૪) ૨ એસ.સી.સી. ૩૮૭ (શાંતિકુમાર આર. કેન્જી વિ. ધ હોમ ઈન્સ્યોરન્સ કંપની ઓફ ન્યૂયોર્ક)

૩. (૨૦૦૬) ૫ એસ.સી.સી. ૩૯૯ (મિદનાપોર પીપલ્સ કોઓપરેટિવ બેંક લિમિટેડ વિ. ચુનીલાલ નંદા અને અન્ય)

૪. (૨૦૦૩) ૧૦ એસ.સી.સી. ૬૯૧ (મિઠાઈલાલ દલસંગાર સિંહ અને અન્ય વિ. અન્નાબાઈ દેવરામ કિની અને અન્ય)

૧૪. રિટ પિટિશનની ટકવાપાત્રતા વિશે અને રિટ પિટિશન ટકવાપાત્ર હતી કે કેમ તે અંગે ઉઠાવવામાં આવેલા પ્રથમ પ્રશ્નમાં ઊંડા ઉતરવાની જરૂર નથી. અમે સદર મુદ્દામાં ઊંડા ઉતરવા માંગતા નથી જેનું કારણ એ છે કે રિટ પિટિશન વિદ્વાન સિંગલ જજ સમક્ષ પેનિડંગ છે અને રિટ પિટિશન ટકવાપાત્ર છે કે નહીં તે અંગે વ્યક્ત કરવામાં આવેલ કોઈપણ અભિપ્રાય બંનેમાંથી કોઈપણ પક્ષકારને પ્રતિકૂળ અસર કરશે, અને તેથી, તેને રિટ કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરવા માટે મુક્ત રાખવામાં આવે છે. લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ ટકવાપાત્ર છે કે નહીં તે બીજા મુદ્દાની તપાસ કરવાની જરૂર છે.

૧૫. નિર્ણયો અને લેટર્સ પેટન્ટની કલમ ૧૫ ના સ્પષ્ટ અર્થઘટનના પ્રકાશમાં, એવું કહી શકાય નહીં કે અપીલ ટકવાપાત્ર નથી કારણ કે તેમાં કોઈ મનાઈ નથી અને તેથી સામાવાળા-કંપની તરફે વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી ટન્નાની એવી રજૂઆત કે હાલની લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ ટકવાપાત્ર નથી, તે સ્વીકારી શકાય નહીં.

૧૬. ધ બોમ્બે ઈરીગેશન એક્ટ, ૧૮૭૯ ની કલમ ૬૭ નીચે મુજબ વંચાય છે:

“કલમ ૧૩, ૧૮ [૨૦એ, ૨૦એફ], ૨૫, ૩૦, ૪૫, ૪૬, [૪૮ અને ૪૮એ] હેઠળ નહેર અધિકારી દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ દરેક હુકમ સામે કલેક્ટરને અપીલ કરી શકાશે: પરંતુ શરત એ છે કે જે હુકમ સામે અપીલ કરવામાં આવી હોય તે હુકમ અપીલકર્તાને જણાવવામાં આવ્યો હોય તે તારીખના ૩૦ દિવસની અંદર અપીલ રજૂ કરવામાં આવે. આ અધિનિયમ હેઠળ કલેક્ટરના તમામ હુકમો અને કાર્યવાહી [રાજ્ય સરકાર] ની દેખરેખ અને નિયંત્રણને આધીન રહેશે.”

૧૭. તેથી, પિટિશન ટકવાપાત્ર છે કે નહીં તે અંગે અમે ઊંડાણમાં જતા નથી કારણ કે તે બાબત વિદ્વાન સિંગલ જજ સમક્ષ વિસ્તૃત રીતે પેર્લિંગ છે.

૧૮. ઉપર વર્ણવેલ હકીકતો અને અમારી સમક્ષ ટાંકવામાં આવેલા નિર્ણયોને ધ્યાનમાં રાખીને, લેટર્સ પેટન્ટની કલમ-૧૫ ની જોગવાઈઓ નીચે મુજબ વંચાય છે:

૧૫. મૂળ અધિકારક્ષેત્રની અદાલતોમાંથી વડી અદાલતને તેના અપીલ અધિકારક્ષેત્રમાં અપીલ.— અને અમે વધુમાં આદેશ આપીએ છીએ કે [મદ્રાસ], [મુંબઈ], બંગાળમાં ફોર્ટ વિલિયમ ખાતેની સદર હાઈકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેચરને, સદર હાઈકોર્ટની દેખરેખને આધીન હોય તેવી અદાલત દ્વારા અપીલ અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં કરવામાં આવેલ હુકમનામું અથવા હુકમના સંબંધમાં અપીલ અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં પસાર

કરવામાં આવેલ ચુકાદો ન હોય અને રિવિઝનલ અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં કરવામાં આવેલ હુકમ ન હોય, અને ધ ગવર્નમેન્ટ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટની કલમ ૧૦૭ ની જોગવાઈઓ હેઠળ દેખરેખની સત્તાના ઉપયોગમાં અથવા ફોજદારી અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં પસાર કરવામાં આવેલ અથવા કરવામાં આવેલ સજા કે હુકમ ન હોય તેવા સદર હાઈકોર્ટના એક જજના અથવા ધ ગવર્નમેન્ટ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટની કલમ ૧૦૮ અનુસાર કોઈપણ ડિવિઝન કોર્ટના એક જજના ચુકાદા સામે અપીલ થઈ શકશે, અને આમાં અગાઉ જોગવાઈ કરવામાં આવી હોવા છતાં, સદર હાઈકોર્ટની દેખરેખને આધીન હોય તેવી અદાલત દ્વારા અપીલ અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં કરવામાં આવેલ હુકમનામું અથવા હુકમના સંબંધમાં અપીલ અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં [ફેબ્રુઆરી, ૧૯૨૯ ના પ્રથમ દિવસે અથવા તે પછી] ધ ગવર્નમેન્ટ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટની કલમ ૧૦૮ અનુસાર સદર હાઈકોર્ટના એક જજના અથવા કોઈપણ ડિવિઝન કોર્ટના એક જજના ચુકાદા સામે સદર હાઈકોર્ટમાં અપીલ થઈ શકશે જ્યાં ચુકાદો પસાર કરનાર જજ જાહેર કરે કે કેસ અપીલ માટે યોગ્ય છે; પરંતુ સદર હાઈકોર્ટના અથવા આવી ડિવિઝન કોર્ટના જજોના અન્ય ચુકાદાઓ સામે અપીલ કરવાનો અધિકાર અમારા, અમારા વારસદારો અથવા ઉત્તરાધિકારીઓને અમારી અથવા તેમની પ્રિવી કાઉન્સિલમાં રહેશે, જે હવે પછી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

૧૯. લેટર્સ પેટન્ટની કલમ ૧૫ હેઠળ સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ વડી અદાલતના અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં ગુજરાત વડી અદાલતના સિંગલ જજના નિર્ણય સામે અપીલ થઈ શકે છે; અને લેટર્સ પેટન્ટની કલમ ૧૫ ના શબ્દો દ્વારા તે પ્રતિબંધિત નથી. વિદ્વાન સિંગલ જજનો નિર્ણય વડી અદાલતના રિવિઝનલ અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં આપવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય નહીં; અને લેટર્સ પેટન્ટની કલમ ૧૫ હેઠળ અન્ય કોઈ પ્રતિબંધ નથી.

૨૦. શરૂઆતમાં જ, આ કેસમાં, એક બાબત ધ્યાનમાં રાખવી પડશે કે કાયદા હેઠળ ઉપલબ્ધ ઉપાય અસરકારક છે. વૈધાનિક સત્તામંડળે પ્રશ્ન હેઠળના કાયદાની જોગવાઈઓ અનુસાર કાર્ય કર્યું નથી તેમ કહી શકાય નહીં – (૧) જ્યાં કાયદા હેઠળ ઉપલબ્ધ ઉપાય અસરકારક ન હોય પરંતુ કોઈ નક્કર રાહત વિના માત્ર ઔપચારિકતા હોય, (૨) જ્યાં વૈધાનિક સત્તામંડળે પ્રશ્ન હેઠળના કાયદાની જોગવાઈઓ અનુસાર કાર્ય કર્યું ન હોય, અથવા (૩) જ્યાં વૈધાનિક સત્તામંડળે ન્યાયિક પ્રક્રિયાના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોની અવગણના કરીને કાર્ય કર્યું હોય, અથવા (૪) જ્યાં વૈધાનિક સત્તામંડળે રદ કરવામાં આવેલી જોગવાઈઓ લાગુ કરવાનો આશરો લીધો હોય, અથવા (૫) જ્યાં વૈધાનિક સત્તામંડળે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોના સંપૂર્ણ ઉલ્લંઘનમાં હુકમ પસાર કર્યો હોય.

૨૧. વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી ટનાએ (૧૯૭૪) ૨ એસ.સી.સી. ૩૮૭ માં રિપોર્ટ થયેલ શાંતિકુમાર આર. કેન્જી વિ. ધ હોમ ઈન્સ્યોરન્સ કંપની ઓફ ન્યૂયોર્કના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે

અને એવી રજૂઆત કરી છે કે દખલગીરી માન્ય નથી કારણ કે તે પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદનો નિર્ણય કરતો નથી અને તે ચુકાદો નથી. તેમણે સદર નિર્ણયના પેરા-૧૪ અને ૧૫ પર આધાર રાખ્યો છે. શ્રી ટનાએ (૨૦૦૩) ૧૦ એસ.સી.સી. ૬૯૧ માં રિપોર્ટ થયેલ મિઠાઈલાલ દલસંગાર સિંહ અને અન્ય વિ. અન્નાબાઈ દેવરામ કિની અને અન્યના કેસમાં પણ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે. આનાથી વિપરીત, લેટર્સ પેટન્ટની કલમ-૧૫ ના સ્પષ્ટ વાંચનથી, જેની ઉપર પેરા-૧૮ અને ૧૯ માં ચર્ચા કરવામાં આવી છે, બીજા મુદ્દાનો જવાબ સામાવાળા-કંપનીની વિરુદ્ધમાં આપવામાં આવે છે કારણ કે જ્યાં હુકમ વિવાદનો નિર્ણય કરે છે અથવા નિર્ણય સંભળાવે છે ત્યાં વચગાળાના હુકમ સામે પણ અપીલ થઈ શકશે અને તે ટકવાપાત્ર રહેશે.

૨૨. વિદ્વાન ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર શ્રી પી.કે. જાનીએ જી.એલ.એચ.ઈ.એલ.- એચ.સી. ૨૨૮૨૮૪ માં રિપોર્ટ થયેલ બજરંગ ઓઈલ મિલ્સ, તેના ભાગીદારો મારફતે, જયેશકુમાર વિ. રાજકોટ ડિસ્ટ્રિક્ટ કોઓપરેટિવ બેંક લિમિટેડના કેસમાં આ કોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે. સદર નિર્ણયનો પેરા-૧૫ નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૧૫. તેથી, અમને જણાય છે કે રિટ-પિટિશનમાં, અપીલકર્તાઓએ ખરેખર ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગ માટે અરજ કરેલ છે, અને તેથી, હાલની લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ ટકવાપાત્ર છે.”

૨૩. તેથી, આ કોર્ટના ઉપરોક્ત નિર્ણયને ધ્યાનમાં રાખીને, વચગાળાના તબક્કે અને આખરી બંને તબક્કે, અપીલ ટકવાપાત્ર છે.

૨૪. આ બાબત આ કોર્ટને મુખ્ય મુદ્દા તરફ દોરી જાય છે કે મંજૂર કરવામાં આવેલી વચગાળાની રાહત આપી શકાય કે નહીં. સામાવાળા કંપની તરફે વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી ટન્નાની એવી રજૂઆતોથી અમે સહમત થઈ શકતા નથી કે કોઈ અપીલ ટકવાપાત્ર નથી. બંને વિદ્વાન વકીલો દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા ચુકાદાઓ ધ્યાને લેવામાં આવ્યા છે પરંતુ તેનો જવાબ ૨૦૧૩(૪) એસ.સી.સી. ૩૪૦ માં રિપોર્ટ થયેલ સ્ટેટ ઓફ ઓરિસ્સા અને અન્ય વિ. મેસ્કો સ્ટીલ્સ લિમિટેડ અને અન્યના કેસમાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયમાં મળે છે, જેમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે પેરા-૨૧, ૨૩ અને ૨૪ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“૨૧. ઉપરના પ્રશ્ન ૧ નો નિર્ણય કરતી વખતે અમે જે કહ્યું છે તેના પ્રકાશમાં, આ પ્રશ્ને અમારે લાંબો સમય રોકાવું જોઈએ નહીં. એ સાચું છે કે વડી અદાલતે વચગાળાના હુકમ દ્વારા પક્ષકારોને યથાસ્થિતિ જાળવી રાખવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો, પરંતુ સદર હુકમની અસર રાજ્ય સરકારને કારણદર્શક નોટીસ જારી કરવાથી રોકવાની હતી કે કેમ તે દલીલપાત્ર હતું. કારણદર્શક નોટીસ જારી કરવાથી યથાસ્થિતિમાં દખલ થઈ નથી. તેણે સામાવાળા કંપનીને માત્ર પ્રસ્તાવિત પગલાંનો જવાબ આપવા માટે સક્ષમ બનાવી છે. ભલે ગમે તે હોય, એકવાર કારણદર્શક નોટીસ જારી કરવામાં

આવી ગયા પછી, વડી અદાલત સામાવાળા કંપનીને તેનો જવાબ આપવા નિર્દેશ આપી શકી હોત અને સદર નોટીસ પર સરકાર દ્વારા પસાર કરવામાં આવતા આખરી હુકમના આધારે તેને યોગ્ય જણાય તેવા ઉપાયનો આશરો લેવાની સ્વતંત્રતા અનામત રાખીને રિટ પિટિશનનો નિકાલ કરી શકી હોત. મહત્વની બાબત એ હતી કે સામાવાળા કંપનીએ અધિકારક્ષેત્રના કારણોસર કે અન્યથા કારણદર્શક નોટીસની કાયદેસરતાને પડકારી ન હતી. જો સરકાર પાસે નોટીસ જારી કરવાનું કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી તેવા કારણોસર કારણદર્શક નોટીસની કાયદેસરતા પોતે જ પ્રશ્નમાં હોત, તો કંપનીને રિટ પિટિશન ચાલુ રાખવાથી અને તે કારણોસર નોટીસને પડકારવાથી કંઈપણ રોકી શક્યું ન હોત. તે સંજોગોમાં વડી અદાલત પાસે નોટીસની કાયદેસરતા ચકાસવાની તક હોત. આવા કોઈ પડકારના અભાવે અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમના ભંગમાં જારી કરવામાં આવી હોય તો પણ વડી અદાલત નોટીસને માત્ર અવગણી શકી ન હોત. સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલ નોટીસ અનુસાર આગળના પગલાં લેવાતા અટકાવવા તે એક બાબત હતી પરંતુ કાયદાની નજરમાં નોટીસનું કોઈ અસ્તિત્વ નથી તેવું ગણવું તે તદ્દન અલગ બાબત હતી. પક્ષકારોને એવી પ્રક્રિયા તરફ વાળવા માટે વડી અદાલત કારણદર્શક નોટીસને એક કારણ તરીકે લઈ શકી હોત કે જે ન્યાયી અને વાજબી હોય અને જેમાં

સામાવાળા હકીકતો પર કે કાયદામાં તેની તમામ દલીલો રજૂ કરી શક્યા હોત. તેથી પ્રશ્ન ૨ નો અમારો જવાબ નકારાત્મક છે.

૨૩. અમે કારણદર્શક નોટીસના ગુણદોષ પર કોઈ ટિપ્પણી કરવાનો કે કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવાનો ઈશાદો ધરાવતા નથી. જ્યાં સુધી નોટીસ અધિકારક્ષેત્ર બહારની ન હોય જેમ કે ખરેખર તેવું જણાતું નથી, ત્યાં સુધી તેમાં લેવામાં આવેલા કારણો પ્રસ્તાવિત પગલાં માટે સારો આધાર પૂરો પાડે છે કે કેમ તે પ્રશ્ન સરકારને નક્કી કરવા માટે મુક્ત રાખી શકાય છે. અમારે માત્ર એટલું જ કહેવાની જરૂર છે કે પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોએ નોટીસમાં આપેલા કારણો અને તેમના સંબંધિત દ્રષ્ટિકોણથી અને તેમના સંબંધિત સંસ્કરણોના સમર્થનમાં તેની માન્યતાના સંબંધમાં વિગતવાર રજૂઆતો કરી હતી. આમાંના કેટલાક કારણો અને રજૂઆતો તદ્દન આકર્ષક પણ હતા. પરંતુ જ્યાં સુધી આ બાબતની રાજ્ય સરકાર દ્વારા તપાસ કરવાની હજુ બાકી છે, ત્યાં સુધી અમે મુદ્દાઓ પર પૂર્વગ્રહ રાખવો અથવા બંને પક્ષે સદર દલીલોના ગુણદોષ વિશે કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવો બિનજરૂરી માનીએ છીએ. અમારા મતે, યોગ્ય માર્ગ સરકારમાં સક્ષમ સત્તામંડળ સમક્ષ જવાનો રહેશે, જે અમારા મતે, સામાવાળા સદર કારણદર્શક નોટીસનો જે જવાબ રજૂ કરે તેને કાળજીપૂર્વક ધ્યાનમાં લેશે અને આ વિષય પર એક કારણબદ્ધ હુકમ પસાર કરશે. પ્રશ્ન ૩ નો જવાબ તે મુજબ આપવામાં આવે છે.

૨૪. પરિણામે, અમે આ અપીલ મંજૂર કરીએ છીએ, વડી અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ ચુકાદો અને હુકમ રદ કરીએ છીએ અને નિર્દેશ આપીએ છીએ કે સામાવાળા કંપની આજથી ત્રણ મહિનાની અંદર રાજ્ય સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલ તારીખ ૬.૨.૨૦૦૭ ની કારણદર્શક નોટીસનો પોતાનો જવાબ રજૂ કરશે. ત્યારબાદ સરકાર આ રીતે રજૂ કરાયેલા જવાબને ધ્યાનમાં લઈને સામાવાળાને જાણ કરીને ત્યાર પછીના બે મહિનાની અંદર આ વિષય પર એક કારણબદ્ધ હુકમ પસાર કરી શકે છે. જો આ રીતે કરવામાં આવેલ હુકમ, કોઈપણ કારણોસર સામાવાળા કંપની માટે અસ્વીકાર્ય જણાય, તો તેને કાયદા અનુસાર યોગ્ય મંચ સમક્ષ યોગ્ય કાર્યવાહીનો આશરો લેવાની સ્વતંત્રતા રહેશે.”

૨૫. હાલની પિટિશન કારણદર્શક નોટીસના તબક્કે દાખલ કરવામાં આવેલ છે જ્યાં રાજ્યે અરજદારને સાંભળ્યા વિના કલેક્ટરના હુકમની પુષ્ટિ કરવી અથવા કલેક્ટરના હુકમને ફેરવવો યોગ્ય માન્યો નથી, અને એવું કહી શકાય નહીં કે રાજ્ય પોતાના જ કેસમાં કાર્ય કરી રહ્યું છે અને અધિનિયમમાં આંતરિક વ્યવસ્થા રહેલી છે, અને તેથી, હાલની લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ મંજૂર કરવી જરૂરી છે. ઉપર નોંધાયેલા કારણોસર વચગાળાની રાહત આપી શકાઈ ન હોત અને તેને પણ તાત્કાલિક અસરથી રદ કરવી જરૂરી છે.

૨૬. પરિણામે, હાલની લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે. સ્પેશ્યલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૭૯૫૩/૨૦૧૧ માં પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૯.૪.૨૦૧૩ નો વાદગ્રસ્ત હુકમ રદ કરવામાં આવે છે.

૨૭. વચગાળાની રાહત રદ કરવામાં આવે છે. વિદ્વાન સિંગલ જજને વિનંતી કરવામાં આવે છે કે તેઓ શક્ય તેટલી ઝડપથી સ્પેશ્યલ સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૧૭૯૫૩/૨૦૧૧ હાથ પર લે અને પ્રાધાન્યરૂપે આજથી છ અઠવાડિયાના સમયગાળામાં તેનો નિકાલ કરે.

૨૮. આ તબક્કે, વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી ભાસ્કર ટન્ના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા મંજૂર કરાયેલ વચગાળાની રાહત જે અમલમાં છે તે લંબાવવા માટે આ કોર્ટને વિનંતી કરે છે. કેસની હકીકતો અને સંજોગોને જોતાં, અમે ઉપર જે કારણો આપ્યા છે તેના આધારે વચગાળાની રાહત લંબાવી શકાય નહીં, કારણ કે મુખ્ય પિટિશન કારણદર્શક નોટીસના તબક્કે છે. તેથી, વચગાળાની રાહત લંબાવવાની વિનંતી નકારી કાઢવામાં આવે છે.

૨૯. મુખ્ય લેટર્સ પેટન્ટ અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવતાં, સિવિલ એપિલિકેશન પર કોઈ હુકમ નથી અને તે મુજબ તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

(વી. એમ. સહાય, ન્યાયમૂર્તિ)

(કે. જે. ઠાકર, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.